CONFISCAREA EXTINSĂ

ZLATE Nadia,

Procuror DNA- Structura Teritorială Constanța,
Doctorand, Institutul de Cercetări Juridice „Academician Andrei Rădulescu”

a Academiei Române

Email: zlate_nadia@yahoo.com

REZUMAT

Confiscarea extinsă este măsura de siguranță are caracter personal ce constă în trecerea silită și gratuită în patrimoniul statului a unor bunuri, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, care se poate dispune în cazul condamnării unei persoane pentru comiterea unei infracțiuni de o anumită gravitate susceptibilă de a procura un folos material, atunci când instanța își formează convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale.

Convingerea instanței trebuie să fie deplină, în baza circumstanțelor cauzei, a unor fapte specifice, cu privire la faptul că bunurile respective sunt rezultatul unor activități infracționale desfășurate de persoana condamnată. Probele administrate nu trebuie să fie apte să conducă la condamnarea inculpatului și pentru aceste activități infracționale, ci e suficient să fie de natura a crea instanței convingerea că bunurile provin din activități infracționale.

Îndeplinesc această condiție și bunurile dobândite de persoana condamnată în această perioadă, dar care nu se mai găsesc în posesia sau în proprietatea sa, fiind transferate către terțe persoane, dacă aceștia știau sau ar fi trebuit să știe [1] că scopul transferului era evitarea confiscării.

Cuvinte-cheie: măsuri de siguranță, confiscarea extinsă, standardul de probă, lege penală mai favorabilă.

EXTENDED CONFISCATION

ZLATE Nadia,

Prosecutor NAD - Constanța Territorial Structure,
PhD student, Legal Research Institute „Acad. Andrei Rădulescu”
of Romanian Academy

Email: zlate_nadia@yahoo.com

SUMMARY

Extended confiscation is a personal security measure consisting in the forced and gratuitous transfer of property to the state patrimony, in the cases and under the conditions provided by law, which may be ordered in case of conviction of a person for committing a crime of a certain susceptibility to procure a material benefit, when the court is convinced that the goods in question come from criminal activities.

The conviction of the court must be complete, based on the circumstances of the case, of specific facts, regarding the fact that the respective goods are the result of some criminal activities carried out by the convicted person. The evidence administered must not be capable of leading to the conviction of the defendant for these criminal activities as well, but it is sufficient to be such as to create in the court the conviction that the goods come from criminal activities.

The property acquired by the convicted person during this period, but which is no longer in his possession or property, being transferred to third parties, if they knew or should have known [1] that the purpose of the transfer was to avoid confiscation, also fulfill this condition.

Key words: security measures, extended confiscation, standard of proof, more favorable criminal law.

Noțiunea de confiscare extinsă. Confiscarea extinsă este una din măsurile de siguranță reglementate de Codul penal, alături de obligarea la tratament medical, internarea medicală, interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii și confiscarea extinsă.

Măsurile de siguranță sunt sancțiuni de drept penal menite să lărgescă gama de sancțiuni necesare prevenirii fenomenului infracțional.

Prin săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală se pun în evidență anumite împrejurări din realitatea socială, care sunt implicate în cauzalitatea acesteia și care dacă nu sunt combinate există pericolul săvârșirii de noi fapte prevăzute de legea penală, de ex.: starea de nepregătire profesională a făptuitorului care a comis infracțiuni din culpă datorită acestei nepregătiri poate constitui sursa unor noi fapte prevăzute de legea penală [2].

Măsurile de siguranță au în principal caracter preventiv, pentru că sunt destinate să preîntâmpine, prin înlăturarea stărilor de pericol, săvârșirea de noi fapte prevăzute de legea penală, fie de către cel față de care s-a luat măsura de siguranță, fie chiar de alte persoane.

Măsurile de siguranță au un caracter imprescriptibil, ele nu pot fi înlăturate prin trecerea timpului atâta timp cât există starea de pericol și, de asemenea, sunt în principiu revocabile, cu excepția confiscării speciale și a confiscării extinse.

Confiscarea extinsă este măsura de siguranță are caracter personal ce constă în trecerea silită și gratuită în patrimoniul statului a unor bunuri, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, care se poate dispune în cazul condamnării unei persoane pentru comiterea unei infracțiuni de o anumită gravitate susceptibilă de a procura un folos material, atunci când instanța își formează convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale.

În anumite condiții, confiscarea extinsă poate fi asimilată unei veritabile pedepse, așa cum a reținut Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) în cauza Welch c. Regatului Unit al Marii

Britanii [3] (par. 29-35). În cauză, CEDO a reținut că pentru a atribui unei măsuri luate de organele statului caracterul de pedeapsă este necesar a determina dacă măsura în cauză este impusă în urma unei condamnări pentru o infracțiune. Alte elemente care pot fi considerate relevante în acest sens sunt: natura și scopul măsurii în cauză, calificarea acesteia în dreptul intern, procedurile asociate adoptării și executării acesteia, precum și gravitatea acesteia. În aceste condiții, trebuie ca măsura să respecte condițiile de proportionalitate ale unei sancțiuni penale în raport de scopul urmărit și să nu se aplice ope legis [4].

În acest sens, în cauza Ismayilov c. Rusiei (par. 34), CEDO a reținut că trebuie verificat dacă a existat un raport de proportionalitate între confiscare, ca modalitate de asigurare a interesului general și protecția dreptului persoanei acuzate de a se folosi de bunurile sale, pentru ca acesteia să nu îi fie impusă o sarcină excesivă.

Reglementarea confiscării extinse. Instituția confiscării extinse a fost introdusă în legislația penală română, ca măsură de siguranță, prin Legea 63/2012 [5], reglementare prin care s-a urmărit transpunerea Deciziei-Cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea [6], introducându-se astfel, în art. 1182 din Codul penal din 1968 și în art. 112¹ din Codul penal în vigoare.

Legea nr. 228/2020 [7] a modificat reglementarea existentă în România, iar din expunerea de motive [8] reiese că modificarea s-a impus ca urmare a apariției Directivei 2014/42/UE.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, în prezent, se poate dispune confiscarea extinsă dacă o persoană este condamnată pentru comiterea oricărei infracțiuni sancționate de lege cu închisoarea de 4 ani sau mai mare și are bunuri dobândite în ultimii cinci ani despre care instanța este convinsă că provin din orice activități infracționale.

În ceea ce privește dreptul Uniunii Europene, măsura confiscării este reglementată într-un cadru general în Directiva 42/2014 privind înghețarea și confiscarea

¹ Potrivit art. 112¹ din Codul penal:

(1) Sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele menționate la art. 112, când față de o persoană se dispune condamnarea pentru o faptă susceptibilă să îi procure un folos material și pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare, instanța și formează convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale. Convingerea instanței se poate baza inclusiv pe discrepanța dintre veniturile licite și averea persoanei.

2) Confiscarea extinsă se dispune asupra bunurilor dobândite de persoana condamnată într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței. Confiscarea extinsă poate fi dispusă și asupra bunurilor transferate către terți, dacă aceștia știau sau ar fi trebuit să știe că scopul transferului a fost evitarea confiscării.

(3) Pentru aplicarea dispozițiilor alin. (2) se va ține seama și de valoarea bunurilor transferate de către

persoana condamnată ori de un terț unui membru al familiei sau unei persoane juridice asupra căreia persoana condamnată deține controlul.

(4) Prin bunuri, conform prezentului articol, se înțelege și sumele de bani.

(5) La stabilirea diferenței dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite se vor avea în vedere valoarea bunurilor la data dobândirii lor și cheltuielile făcute de persoana condamnată, membrii familiei acesteia.

(6) Dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora.

(7) Se confiscă, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de acestea.

(8) Confiscarea nu poate depăși valoarea bunurilor dobândite în perioada prevăzută la alin. (2), care excedează nivelului veniturilor licite ale persoanei condamnate.

instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană [9], ce conține dispoziții atât cu privire la confiscarea specială, cât și la cea extinsă.

Alte reglementări generale în dreptul Uniunii Europene în ceea ce privește confiscarea extinsă sunt Decizia-cadru a Consiliului 783 din 06 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce pentru hotărârile de confiscare [10], Decizia-cadru 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind executarea ordinelor de înghețare a bunurilor sau a probelor [11] și Regulamentul (UE) 2018/1805 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018 privind recunoașterea reciprocă a ordinelor de indisponibilizare și de confiscare [12].

Condiții pentru dispunerea măsurii de siguranță a confiscării extinse. Să fi fost comisă una sau mai multe infracțiuni pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare.

Măsura confiscării extinse se poate dispune doar în cazul săvârșirii unei infracțiuni, iar nu și în cazul comiterii doar a unei fapte prevăzute de legea penală, ca în cazul celorlalte măsuri de siguranță. Prin urmare, fapta comisă trebuie să fie tipică, antijuridică și imputabilă.

Condiția menționată mai sus a fost modificată prin Legea 228/2020 în sensul ca s-a eliminat lista restrictivă privind infracțiunile care puteau atrage măsura confiscării extinse² pentru o combatere mai eficientă a fenomenului infracțional. Astfel, va fi posibilă confiscarea extinsă și pentru alte infracțiuni, cum ar fi cele de serviciu.

Instanța să fi dispus condamnarea inculpatului pentru săvârșirea acelei infracțiuni susceptibile să îi procure un folos material.

Dispunerea unei soluții de condamnare de instanța de judecată este de esență confiscării extinse. Nu prezintă relevanță felul sau quantumul pedepsei efectiv aplicate, putând fi vorba de o pedeapsă cu amendă, cu închisoarea (chiar suspendată sub supraveghere) sau detențiunea pe viață.

În doctrină [13] s-a opinat că se poate dispune confiscarea extinsă chiar și ca urmare a aplicării unei măsuri educative pentru fapte comise în minorat. Nu împărtășim această opinie având în vedere că normele privind sancțiunile de drept penal sunt imperative, de

strictă aplicare, astfel încât nu se poate extinde aria de aplicare a măsurii confiscării extinse în cazul comiterii unor infracțiuni pentru care nu se poate dispune condamnarea inculpaților, ci doar aplicarea unor măsuri educative potrivit art. 114 din Codul penal.

- Infracțiunea comisă să fie susceptibilă să îi procure infractorului un folos material.

Prin folos material se înțelege orice avantaj de natură patrimonială care ar fi putut fi obținut de inculpat prin săvârșirea infracțiunii care i-a atras condamnarea. Nu este necesară obținerea efectivă a folosului și nici chiar urmărirea obținerii acestui folos de către inculpat (care poate acționa în calitate de autor, instigator, complice).

-Instanța să își formeze convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale.

Proveniența ilicită a bunurilor se prezumă relativ, în baza disproporției dintre veniturile licite și bunurile deținute, precum și din alte probe sau indicii temeinice ce rezultă din dosar.

Convingerea instanței trebuie să fie deplină, în baza circumstanțelor cauzei, a unor fapte specifice, cu privire la faptul că bunurile respective sunt rezultatul unor activități infracționale desfășurate de persoana condamnată. Probele administrate nu trebuie să fie apte să conducă la condamnarea inculpatului și pentru aceste activități infracționale (caz în care bunurile ar fi supuse confiscării speciale), ci e suficient să fie de natura a crea instanței convingerea că bunurile provin din activități infracționale.

Referitor la standardele de probă în materia confiscării extinse, în considerentele Deciziei nr. 356/2014, instanța de contencios constituțional a reținut că: „în contextul stabilirii faptului că prezumția caracterului licit al dobândirii averii nu este o prezumție absolută, caracterul relativ al acestei prezumții nu determină o răsturnare a sarcinii probei, principiul actori incumbit probatio rămânând pe deplin aplicabil, (...). În doctrină, în privința sarcinii probei în materia confiscării, se arată că aceasta are trăsături specifice în sensul că se observă, pe de o parte, o „relaxare” în ceea ce privește proba faptelor specifice sau a actelor de natura celor care au atras condamnarea, iar, pe de altă parte, o „divizare” a sarcinii probei, cel în cauză având posibilitatea de a dovedi caracterul licit al bunurilor pe care le deține.

² a) infracțiuni privind traficul de droguri și de precursori;

b) infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile;

c) infracțiuni privind frontiera de stat a României;

d) infracțiunea de spălare a banilor;

e) infracțiuni din legislația privind prevenirea și combaterea pornografiei;

f) infracțiuni din legislația privind combaterea terorismului;

g) constituirea unui grup infracțional organizat;

h) infracțiuni contra patrimoniului;

i) nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați;

j) falsificarea de monede, timbre sau de alte valori;

k) divulgarea secretului economic, concurența neloială, nerespectarea dispozițiilor privind operații de import sau export, deturnarea de fonduri, infracțiuni privind regimul importului și al exportului, precum și al introducerii și scoaterii din țară de deșeuri și reziduuri;

l) infracțiuni privind jocurile de noroc;

m) infracțiuni de corupție, infracțiunile asimilate acestora, precum și infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene;

n) infracțiuni de evaziune fiscală;

o) infracțiuni privind regimul vamal;

p) infracțiuni de fraudă comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice;

q) traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană.

Curtea reține, însă, că „relaxarea” se referă doar la probarea faptelor sau a actelor de natura celor care au atras condamnarea, art. 1182 alin. 2 lit. b) din Codul penal din 1969 stabilind că instanța trebuie să își formeze convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale, fără a fi nevoie de pronunțarea unei hotărâri de condamnare pentru aceste fapte, și nicidecum că această „relaxare” se referă la dovedirea caracterului ilicit al bunurilor dobândite³.

Activitățile infracționale ale persoanei condamnate, din care trebuie să provină bunurile, pot fi de orice natură. Urmare a modificării legislative efectuate prin Legea 228/2020, nu mai este obligatoriu ca activitățile infracționale (din care trebuie să provină bunurile persoanei condamnate) să fie de aceeași natură cu infracțiunea pentru care este acuzat inculpatul.

1. Obiectul confiscării extinse. Pot forma obiectul confiscării extinse bunuri ale persoanei condamnate care îndeplinesc următoarele condiții:

- Bunurile au fost dobândite de persoana condamnată într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă e cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței.

Se vor avea în vedere atât bunurile mobile, cât și bunurile imobile, sumele de bani și serviciile de care a beneficiat inculpatul. Perioada de 5 ani se va calcula regresiv, înapoi, plecând de la data comiterii infracțiunii.

Îndeplinesc această condiție și bunurile dobândite de persoana condamnată în această perioadă, dar care nu se mai găsesc în posesia sau în proprietatea sa, fiind transferate către terțe persoane, dacă aceștia știau sau ar fi trebuit să știe [14] că scopul transferului era evitarea confiscării.

Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 11 din 15 ianuarie 2015 [15] a admis excepția de neconstituționalitate ridicată direct de Avocatul Poporului și a constatat că dispozițiile art. 1121 alin. (2) lit. a) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care confiscarea extinsă nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.

Curtea Constituțională a statuat că măsura confiscării extinse este o instituție de drept material, astfel încât

norma criticată nu poate retroactiva cu privire la confiscarea bunurilor dobândite înainte de intrarea ei în vigoare, chiar dacă infracțiunile pentru care s-a dispus condamnarea sunt comise după această dată. S-a observat că, dacă s-ar dispune măsura confiscării extinse pentru bunurile dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012, s-ar încălca principiul neretroactivității legii consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituție⁴.

La stabilirea diferenței dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite se vor avea în vedere valoarea bunurilor la data dobândirii și cheltuielile făcute de persoana condamnată și membrii de familie ai acesteia.

Dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora. Se confiscă, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de acestea.

- Bunurile supuse confiscării speciale să fie altele decât cele ce fac obiectul confiscării speciale, potrivit art. 112 din Codul penal ori decât cele care sunt restituite părții civile.

5. Aspecte procedurale. În orice etapă a procesului penal se pot lua măsuri asigurătorii potrivit dispozițiilor art. 249 din Codul de procedură penală asupra bunurilor supuse confiscării extinse.

Măsura confiscării extinse se dispune de instanța de judecată odată cu soluționarea cauzei penale, ca urmare a condamnării inculpatului/inculpaților.

Pentru a se putea dispune confiscarea bunurilor aparținând unor terțe persoane, acestea trebuie citate în procedurile judiciare pentru respectarea dreptului la proprietate privată protejat prin art. 44 din Constituție. În acest sens, la art. 353 alin. din Codul de procedură penală se prevede ca instanța poate să dispună citarea altor subiecți procesuali atunci când prezența acestora este necesară pentru soluționarea cauzei. De asemenea, la art. 366 din Codul de procedură penală este reglementat dreptul persoanelor ale căror bunuri sunt supuse confiscării de a fi reprezentate de avocat, de a formula cereri, ridica excepții și pune concluzii cu privire la măsura confiscării.

Titlul V al părții speciale a Codului de procedură

³ În cauza Telbiș și Viziteu c. României, CEDO a arătat în Hotărârea din 26 iunie 2018 (par. 68) că “a constatat în numeroase cauze anterioare că era legitim ca autoritățile interne competente să emită decizii de confiscare pe baza preponderenței probelor care sugerau că veniturile legale ale părților adverse nu erau suficiente pentru a achiziționa bunurile în cauză (a se vedea, de exemplu, Gogitidze și alții, citată anterior, pct. 107). Într-adevăr, în cazul în care

o decizie de confiscare a fost rezultatul procedurii legate de produse provenind din infracțiuni grave, Curtea nu a solicitat probarea „dincolo de orice îndoială rezonabilă” a originii ilicite a bunurilor în cadrul unor astfel de proceduri. În schimb, probarea pe baza balanței probabilităților sau a probabilității ridicate a unei

originii ilicite, coroborată cu incapacitatea proprietarului de a proba contrariul, s-a constatat a fi suficientă în sensul criteriului proporționalității, în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1.” (<http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Telbis-si-Viziteu-impotriva-Romaniei.pdf>)

⁴ În același mod, prin Decizia nr. 356/2014, Curtea Constituțională a reținut că prevederile privind confiscarea extinsă din Codul penal anterior (1969) „sunt constituționale, în măsura în care confiscarea extinsă nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal”

penală, intitulat „Executarea hotărârilor penale“, reglementează, la cap. II „Punerea în executare a hotărârilor“, iar punerea în executare a măsurilor de siguranță este prevăzută la art. 566-574 din Codul de procedură penală.

Executarea măsurii confiscării extinse este reglementată la art. 574 din Codul de procedură penală.

Astfel, lucrurile confiscate se predau organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit legii. Conform dispozițiilor art. 348 din Legea 207/2015 privind Codul de procedură fiscal [16] confiscările dispuse de instanțele de judecată se duc la îndeplinire de către Ministerul Finanțelor Publice, Ministerul Afacerilor Interne sau, după caz, de către alte autorități publice abilitate de lege, prin organele competente, stabilite prin ordin comun al conducătorilor instituțiilor în cauză, iar valorificarea se face de organele competente ale Ministerului Finanțelor Publice, sau de către alte autorități publice abilitate de lege, cu respectarea prevederilor legale în vigoare.

Prin Legea nr. 318 din 11 decembrie 2015 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate și pentru modificarea și completarea unor acte normative

[17] au fost conferite acestei agenții atribuții în legătură cu bunurile confiscate.

Astfel, potrivit articolului 31 din Legea 318/2015, Agenția ține evidența hotărârilor și a încheierilor prin care s-a luat măsura de siguranță a confiscării speciale sau a confiscării extinse dispuse de instanțele române, precum și a celor comunicate autorităților române de către instanțele străine. Judecătorul delegat cu executarea transmite Agenției o copie a hotărârii sau a încheierii prin care s-a luat măsura de siguranță a confiscării speciale sau a confiscării extinse.

Bunurile aflate în administrarea Agenției, confiscate în cadrul procesului penal, se predau organelor de valorificare.

În ceea ce privește contestarea actelor de executare a măsurii confiscării speciale, aceasta se va face în condițiile legii civile, așa cum prevăd dispozițiile art. 600 din Codul de procedură penală.

În vederea identificării bunurilor supuse confiscării extinse, este necesar a se efectua o investigație financiară amănunțită, așa zisa metodă a inventarului, stabilindu-se în acest mod stilul de viață al persoanelor investigate și profilul financiar⁵.

Referințe bibliografice:

1. Legea nr. 228 din 02 noiembrie 2020 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul penal în vederea transpunerii unor directive ale Uniunii Europene. MONITORUL OFICIAL al României, nr. 1019 din 2 noiembrie 2020.
2. Mitrache Constantin, Mitrache Cristian, Drept penal roman. Partea generală. Editia a VIII-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 215.
3. <https://hudoc.echr.coe.int> (Vizitat 23.01.2021).
4. Udriș Mihail, Drept penal. Partea generală. Editia V, Ed. C. H. Beck, București, 2018, p. 571.
5. Monitorul Oficial al României, nr. 258 din 19 aprilie 2012, Partea I.
6. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 19 din 15 martie 2006.
7. Monitorul Oficial al României, nr. 1019 din 2 noiembrie 2020, Partea I.
8. <http://www.cdep.ro/proiecte/2017/500/30/7/em677.pdf>
9. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 127 din 29 aprilie 2014.
10. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 328 din 24 noiembrie 2006. Dispozițiile acesteia au fost transpuse în legislația românească atât prin Codul penal prin vigoare, cât și prin Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată în M. Of., Partea I, nr. 377 din 31 mai 2011, iar ulterior modificată și completată prin Legea nr. 300/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, publicată în M. Of., Partea I, nr. 772 din 11 decembrie 2013, art. 307-327.
11. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 196 din 02 august 2003. Dispozițiile acesteia au fost transpuse în legislația românească atât prin Codul penal prin vigoare, cât și prin Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată în M. Of., Partea I, nr. 377 din 31 mai 2011, iar ulterior modificată și completată prin Legea nr. 300/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, publicată în M. Of., Partea I, nr. 772 din 11 decembrie 2013.
12. Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. 303 din 28 noiembrie 2018.
13. Udriș Mihail, Sinteze de Drept penal. Partea generală, Ed. C. H. Beck, București, 2020, p.802.
14. Legea nr. 228 din 02 noiembrie 2020 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul penal în vederea transpunerii unor directive ale Uniunii Europene. MONITORUL OFICIAL al României, nr. 1019 din 2 noiembrie 2020.
15. Monitorul Oficial al României, nr. 102 din 9 februarie 2015, Partea I.
16. Monitorul Oficial al României, nr. 547 din 23 iulie 2015, Partea I.
17. Monitorul Oficial al României, nr. 961 din 24 decembrie 2015, Partea I.

⁵ “Procedura privind efectuarea investigațiilor financiare în cadrul DNA”, elaborat în cadrul proiectului “Înfrățirea capacității de pregătire profesională a

procurorilor și judecătorilor în domeniul luptei împotriva corupției și criminalității financiare asociate”